

Op 17 juli 1998 werd in Rome het Statuut van het **Internationaal Strafhof** ondertekend. De euforie bij de onderhandelaars was groot. Deze dag markeerde de overwinning op de Koude Oorlogsretoriek die jarenlang de oprichting van een permanent internationaal strafhof had geblokkeerd, een overwinning op de cynici die het hele proces weinig kans op slagen hadden toegedicht. Voortaan zou komaf worden gemaakt met de straffeloosheid voor internationale misdaden in het kader van gewapende conflicten. Staten die de schuldigen van genocide, misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden vrijuit lieten gaan, zouden hun verplichting ingevuld zien door een internationaal strafhof. Het nieuwe Strafhof had weliswaar nog een lange weg te gaan, maar 50 jaar na het definiëren van de misdaad genocide en de processen van Tokio en Neurenberg zou de bestraffing van oorlogsmisdadigers regel in plaats van uitzondering zijn.

Op 17 juli 2008 vierde het Internationaal Strafhof zijn tiende verjaardag. De euforie van de eerste dagen heeft plaats geruimd voor een meer realistische benadering. Hoewel het nog steeds wachten is op de eerste uitspraak, is er al een lange weg afgelegd. Zes maanden na de zestigste ratificatie van het Statuut, op 1 juli 2002, trad het Hof in werking. Rechters werden aangesteld en procedures verder uitgewerkt. Vandaag kan het Hof al rekenen op de steun van 108 staten.

In 2004 werden de eerste 'situaties' naar het Hof verwezen. Vandaag buigt het Hof zich over zaken in Congo, Oeganda, de Centraal-Afrikaanse Republiek en Soedan en de eerste beschuldigten zitten vast in Den Haag. Verder verrichte het Hof baanbrekend werk door de slachtoffers een plaats te geven binnen deze internationale procedure. Maar participatie van slachtoffers impliceert ook bescherming en ondersteuning, ter voorbereiding van de procedures maar vaak ook op psychologisch vlak. De ervaringen van de ad hoc-tribunalen voor Joegoslavië en Rwanda, maar ook het Bijzonder Gerechtshof voor Sierra Leone zijn daarbij van onschatbare waarde.

Zeven jaar na zijn echte start staat het Strafhof voor de uitdaging om een invulling te geven aan de misdaad agressie. Hoewel het Strafhof van meet af aan rechtsmacht kreeg voor deze misdaad, bleef het wachten op een bruikbare definitie. Een speciale werkgroep kreeg alvast de opdracht het debat in te leiden. Overeenkomstig artikel 123 van het Statuut van Rome

wordt het ook een agendapunt op de eerste Herzieningsconferentie begin 2010.

Ook **Internationaal Humanitair Recht in de kijker** buigt zich in **2008** over definities: hoe misdaden gedefinieerd worden in verdragsteksten, maar ook hoe ze onder invloed van actualiteit en rechtspraak een eigen invulling krijgen. Zestig jaar geleden kreeg het begrip genocide een exacte omschrijving in het Verdrag ter preventie en bestraffing van genocide, vandaag houdt deze definitie nog steeds stand in het Statuut van het Internationaal Strafhof. Nochtans steken regelmatig misvattingen over het concept 'genocide' de kop op, zowel over de verplichting tot het voorkomen als over de bestraffingsmogelijkheden. Internationaal Humanitair Recht in de kijker onderzoekt het ontstaan van het genocideverdrag en formuleert een aantal kanttekeningen in het licht van hedendaagse gebeurtenissen.

We nemen ook de definitie van 'gewapend conflict' onder de loep, met name voor de invulling van dat begrip in het internationaal humanitair recht. De kwalificatie van gewapende conflicten en de identificatie van de relevante regels is essentieel voor de bescherming van kwetsbare personen. Door het grote verschil in beschermingsregels voor interne en internationale gewapende conflicten kan de kwalificatie verstrekkende gevolgen hebben. In hedendaagse conflicten zijn steeds vaker niet-staatse actoren aanwezig, die hun gewapende strijd over de landsgrenzen heen voeren. Zij vormen een bijzondere uitdaging voor de bestaande regels.

De invulling van het concept 'gewapend conflict' is trouwens niet alleen relevant voor het aanwijzen van de toepasbare regels van het internationaal humanitair recht. Ook mensenrechtenverdragen kunnen een belangrijke bron van rechtsbescherming vormen in situaties van onrust en conflict. Hoewel het gros van de mensenrechtenbepalingen kan worden opgeschort bij een algemene noodsituatie, is dat niet het geval voor een aantal fundamentele rechten. Sommige beschermingsregels uit de mensenrechtenverdragen treden zelfs meer in detail dan het internationaal humanitair recht. Vraag is dan welke regels voorrang hebben. Een eenduidig antwoord ligt ook hier niet voor de hand.

Ook binnen het vluchtelingenrecht bewijst het internationaal humanitair recht zijn relevantie. Dat hoeft geen verwondering te wekken. Gewapend geweld en mensenrechtenschendingen zijn immers een belangrijke reden waarom mensen hun thuis inruilen voor een onzeker bestaan als vluchteling. De creatie van een bijzondere beschermingsstatus –naast de vluchtelingenstatus– voor personen die gewapende conflicten ontvluchten, komt daar alvast aan tegemoet. Voor de invulling van het begrip ‘gewapend conflict’ gaat het vluchtelingenrecht te rade bij het internationaal humanitair recht.

De nauwgezette omschrijvingen en definities in juridische teksten moeten de beschermingswaarborgen in het internationaal humanitair recht waterdicht maken. Deze juridische nauwgezetheid moet uiteraard ook navolging krijgen bij de spelers op het terrein. De beoordeling van de gebeurtenissen in en rond Goma, in Darfur, in het grensgebied tussen Turkije en Irak of in de confrontatiezone in Sri Lanka moet op een correcte manier gebeuren.

Jammer genoeg verschilt deze beoordeling weleens in functie van de partij die aan het woord is. Zo wordt de discussie over de feiten bepalend voor de toepasbaarheid van het internationaal humanitair recht. Om dat te voorkomen, is het belangrijk dat het internationaal humanitair recht op een zo ruim mogelijke schaal bekend is. In de eerste plaats bij de conflictpartijen, maar ook bij buitenlandse politici, strijdkrachten en journalisten. Rode Kruis-Vlaanderen wil daartoe alvast een bijdrage leveren met Internationaal Humanitair Recht in de kijker-2008.

Arianne Acke
Hoofd Humanitair Recht
Rode Kruis-Vlaanderen